İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
KONUT ARAŞTIRMA VE UYGULAMA
MERKEZ MÜDÜRLÜĞÜ

YAZAR: ZEYNEP AKOĞLU (İTÜ)

Türkiye'de Su Kenarı Yerleşmeler: Muğla İli Seydikemer İlçesi Örneği

Şubat 2019

İÇERİK

GİRİŞ

1.1. ANADOLU'DA İLK YERLEŞMELER

1.2. ANADOLU'DA İLK YERLEŞMELERİN YERSEÇİM İLKELERİ

1.3. KIYI YERLEŞMELERİ

2.1. TÜRKİYE'DE KIYI YERLEŞMELERİNE ÖRNEKLER

2.1.1. Ayvalık (Balıkesir)

2.1.2. Marmaris (Muğla)

2.1.3. Kuşadası (Aydın)

3. MUĞLA İLİ SEYDİKEMER İLÇESİ ÖRNEĞİ

Tlos Antik Kenti

Saklıkent Milli Parkı

Karadere Plajı

Girmeler Kaplıcası

Dodurga (Sidyma Antik Kenti)

Pınara Antik Kenti

Erendağ Kayak Merkezi

KAYNAKÇA

GİRİŞ

Yapılan son araştırmalar, insanoğlunun yaklaşık 4.5 milyon yıldır var olduğunu ve konargöçer bir yaşa tarzını benimsediğini ve 12.000 yıl önce yerleşik hayata geçtiklerini ileri sürmektedir. Çevresel şartların uygun hale gelmesiyle, bitki ve hayvan yetiştiriciliği başlamış, bu süreç yerleşik yaşama geçilmesiyle devam etmiştir.

Davranış psikolojisinin en önemli kuramcılarından biri olan Abraham H. Maslow, 1843 yılında yazdığı ***Bir İnsan Motivasyon Teorisi (A Theory of Human Motivation)*** adlı makalesinde, ilk kez ortaya attığı ve zaman içeriinde **Maslow'un İhtiyaçlar Piramidi** olarak adlandırılan bir görüşü ortaya koymuştur. Bu görüşe göre, insan güdüleri bir piramit gibi birbiri üzerine çıkar ve en altta biyolojik güdüler en üstte ise psikolojik güdüler yer almaktadır. Maslow'a göre, temeldeki bir güdünün gereksinimleri karşılandıktan sonra birey üst güdülerden etkilenmeye başlar. Toplumsal boyutlu olarak bakıldığında, toplamların aynı refleksle hareket edip etmediği ayrı bir konudur.

Şekil 1.1.1 Maslow'un İhtiyaçlar Piramidi

Bu teori üzerinden değerlendirdiğimizde insanların yerleşim yerlerini kuracakları alanları belirleme biçemleri, temelde fizyolojik tatminin gerçekleşeceği yerler olarak gelişmiştir. Fizyolojik tatminin gerçekleşeceği yerler olarak geliştikleri görülmüştür. Fizyolojik tatmini sağlayan açlık ve susuzluk sorunlarının çözümünün ve güdülerin doyurulmasının ardından, emniyet, güven ve düzen gibi güdülerin tatmini gerçekleşmiş olmalıdır (Gölbaş, 2016).

Yerleşik yaşama geçmeye başlayan insanların, yerleşim alanı seçiminde nelere dikkat ettikleri ayrı bir sorudur. Bu sorunun yanıtı yerleşim kurulan yerlerde yapılan kazılarda ele geçen bulgularda yatmaktadır. Öncelikle her topluluğun yerleşim kurduğu alanda su ihtiyacını karşılayacağı bir kaynak, dere vs. bulunmalıdır. Mimari olgusunun gelişmesiyle yerleşilen bölgenin coğrafi şartlarına ve iklimine uygun malzemeler kullanılarak konutlar inşa edilmeye başlamıştır. Taş, kerpiç ve ahşap ana yapı malzemeleridir ve mimaride bu üç malzemeden hangisinin kullanılacağı, her bölgenin kendi çevresel şartlarına göre belirlenir. İnsanlar bereketli vadiler, alüvyal ovalar gibi tarıma elverişli arazilere yerleşmiş, kimileri ise ticari kaygılarla hammadde yataklarının yakınlarında yerleşim kurmuşlardır.

Bu bakış açısıyla ele alındığında yerleşim yerlerinin seçiliş biçimlerinde rol oynayan etmenleri,

doğal (çevresel) ve beşeri etmenler olarak iki grup altında toplayabiliriz.

1. Doğal (Çevresel) Etmenler

1.1. Arazi yapısı (Su kaynağı, yamaç, ova, deniz kıyısı, tarıma elverişlilik vs.)

1.2. İklim

2. Beşeri Etmenler

2.1. Savunma

2.2. Ulaşım

2.3. Ticarete uygunluk olarak sıralayabiliriz (Gölbaş, 2016).

1.1. ANADOLU'DA İLK YERLEŞMELER

Anadolu, hakkında en erken yerleşme izlerinin bulunduğuna dair bilgilerin olduğu bir coğrafya olup, Ön-Asya'nın büyük ve önemli bir parçasıdır. Doğuda Van Gölü havzası ve İran'ın bir kısmı, güneyde Mezopotamya'nın Irak ve Suriye'den geçen tabii çizgileri ile tanımlanan bir bölge ve güneyde Akdeniz, batıda Ege Denizi, kuzeyde Marmara ve Karadeniz'le çevrili bir yarımadadır (Ünsal, 1973). Ayrıca orta iklim kuşağı içinde ve Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının birbirine iyice yaklaştığı bir noktada ve bir geçit alanında yer aldığından, bu iklim kuşağının çeşitliliklerini de bünyesinde barındırmaktadır. Bu özellikleriyle Anadolu, kıtalararası köprü başı veya bir kilit noktası özelliği göstermiş ve tarih boyunca hem jeopolitik, hem de sosyo-ekonomik bir öneme sahip olmuştur. Bu-nun sonucunda da bu topraklar, uygarlığın başlangı-cından bu yana kıtalardan gelen sayısız göç ve fetih dalgalarının yaşandığı yerler olmuş ve bölgenin siyasal gelişimini etkilemiştir. Anadolu'nun iki anakara arasında köprü konumunda olmasının yanı sıra, 1560 km uzunluğunda bir yarımada olması nedeniyle kavimlerin bölgenin genellikle ancak bir bölümüne, sadece doğu ya da batı bölümüne yerleşebilmelerini mümkün kılmıştır (Kejanlı,2005).

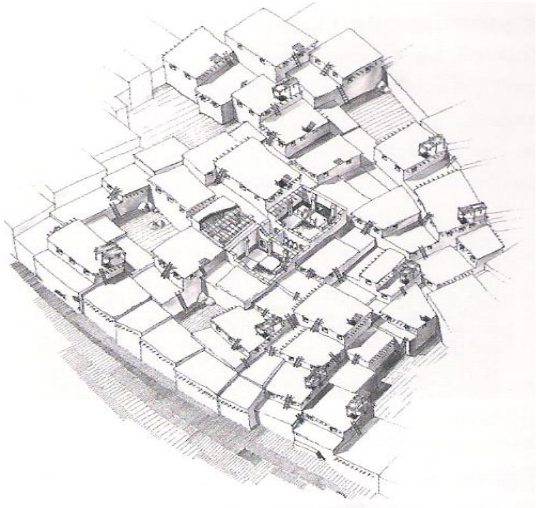

Şekil 2.1.1 Çatalhöyük Yerleşmesi (Soysal,1999)

1.2. ANADOLU'DA İLK YERLEŞMELERİN YERSEÇİM İLKELERİ

İnsanlığın başlangıcından, günümüzden 12000 yıl öncesi kadar olan dönemle tarihlenen Paleolitik Dönemde, Anadolu'nun bir çok yerinde avcılık ve toplayıcılıkla yaşamını sürdüren insan toplulukları vahşi hayvan ve doğa şartlarından korunmak için dağınık ve seyrek olarak

küçük topluluklar halinde mağara veya kaya kovuklarında yaşamıştır. Günümüzden 12000-10000 yıl öncesine tarihlenen Mezolitik Dönemde ise, göçebelikten yerleşik düzene doğru bir geçiş yaşanmış ve bu dönemde köy mimarisi tarzında barınma ve korunma gibi ortak bir amaca hizmet eden kalıcı barınaklar yapılmaya başlanmıştır. Dünyada ilk kentleşme hareketinin çekirdeğini de göçebe yaşam tarzından yerleşik düzende yaşama geçişin oluşturduğunu söylemek mümkündür. İlk ve orta çağda yerleşimlerin oluşum nedenleri genel olarak 5 şekilde sınıflandırılmaktadır.

Bunlar:

1. Sağlığa uygun iklim ve topografya,
2. Ulaşım kolaylığı,
3. Su kaynaklarına yakınlık,
4. Toprağın verimliliği,
5. Savunma bakımından uygun bir konuma sahip olmasıdır (Kejanlı,2005).

1.3. KIYI YERLEŞMELERİ

Kıyı yerleşimlerinin kurulmasındaki temel faktörler, söz konusu toplumların kıyısına kuruldukları denizlerden faydalanış biçimleriyle, ticaretle ve savunmayla açıklanmaktadır. Denizler, balıkçılık ve yumuşakça toplayıcılığı sayesinde sınırsız bir besin kaynağı gibi görünmekteyse de bütün bu faaliyetler belirli mevsimlerde gerçekleştirilmekteydi.

Tarih boyunca su kenarları insanoğlunun yiyecek, yerleşme, çoğalma ve öğren- meyi sağlayabildiği en ideal yaşam alanlarından biri olma görevini üstlenmiştir. Su, işlevsel açıdan sağladığı kolaylıklar yanında uygun iklimsel özellikler, manzara ve eğlenceli zaman geçirilebilecek alanlar da sunmaktadır. Bütün bunların dışında su, şüphesiz tüm canlı varlıkların yaşamlarını sürdürebilmeleri için temel bir ihtiyaçtır (Hamamcıoğlu, 2005).

Su kenarları karayolu ile suyolu ulaşımının birleştiği noktada doğal bir ortamdan farklı ziksel özelliklere sahip diğer bir (doğal) ortama geçiş mekanlarıdır. İnsan yerleşmeleri ve evrimi sürecinde suyun varlığı insanların suya dayalı bir kültürü oluşturmalarında önemli bir veridir. “Su, kentlerin kurulmasında coğrafya, savunma, ekonomi, teknoloji, ulaşım, sosyal ve kültürel yaşam, ekoloji gibi gelişme süreci dinamikleri- nin şekillenmesinde büyük rol oynamaktadır. Bu nedenle kara ile suyun karşılıklı ilişkisine bağlı olarak farklı işlevlerin geliştiği ve bu işlevlere bağlı olarak zaman içinde kentin gelişimini etki- leyen, rolünü belirleyen, kentle bütünleşerek ona kimlik kazandıran en önemli parçası olmuştur” (Kılıç, 2001).

Su kenarında kente giriş ve çıkış eşikleri olarak inşa edilen limanlar yükleme, boşaltma, depolama, aktarma ve bu işlerin kontrolünü ve idaresini sağlayan çalışma mekanlarının biraraya gelmesiyle oluşur. İşlevlerinden dolayı su yüzeyinde ve karada gelişen limanlar, farklı işlevsel mekanlar ve tüm bunların sonucunda doğal çevrenin ve yapılı çevrenin düzenlenmesini içeren alanlardır.

Şekil 1.3.1 Liman kentleri, şap, gümüş ve bakır madenleri ile pazar-panayır merkezleri. (Özcan., "Kentler Sistemi", s.36)

2.1. TÜRKİYE'DE KIYI YERLEŞMELERİNE ÖRNEKLER

2.1.1. Ayvalık (Balıkesir)

Şekil 2.1.1. Balıkesir İli, Ayvalık İlçesi

Ege Bölgesi'nin kuzeyinde Edremit Köfrezi'nin güneyinde konumlanan ve Balıkesir'e bağlı olan Ayvalık ilçesi, 18. ve 19.yy boyunca sahip olduğu ticari etkinliği, zenginliği, kültürel ve entelektüel düzeyiyle Akdeniz kıyılarının en tanınmış yerleşimlerinden birisi haline gelmiştir. Zeytin ve zeytinyağı ticaretine dayanan ekonomisiyle gelişip Ege'nin en büyük sanayi ve ticaret kentlerinden birisi olmuştur. Neo-klasik sivil mimarlığın ender örneklerinin oluşturduğu zengin bir kentsel doku günümüze kadar ulaşmıştır. Bugün dahi ayakta duran eserler, kentin geçmişte ulaştığı zenginlik ve ekonomik refahın birer göstergesi olarak görülebilmektedir. Ayrıca sahip olduğu doğal ortam sayesinde beşeri faaliyetlerin ortaya çıkması ve gelişmesine de ortam sağlamıştır. Coğrafi konum özellikleri sayesinde şehir, ulaşıma oldukça elverişlidir. Bunun yanı sıra bölgede hakim olan iklim koşullarının yaşam ve beşeri faaliyetlere uygun zemin hazırlaması, ziraat yapılabilecek verimli toprakların bulunması, su kaynaklarının mevcudiyeti, şehrin kuruluş ve gelişiminde etkin rol oynamıştır.

Ayvalık konumu itibariyle pek çok adanın yer aldığı, girintili-çıkıntılı, alçak falezli kıyı şeridinden yer alır. Ayvalık'ın ilk bakışta dikkatleri üzerine çeken en önemli özelliği, sahip olduğu birçok ada, koy, körfez ve yarımadaya ev sahipliği yapan olağanüstü güzellikteki morfolojisidir. Ayvalık'ta kıyı şeridi boyunca büyüklü küçüklü 22 tane ada bulunmaktadır. İçlerinde en büyüğü, Cunda Adası'dır. Bunun yanı sıra, Ayvalık ve adalar arasındaki ilişkiye bakacaksak olursak da örnek olarak Dolap Adası'nı gösterebiliriz. Dolap Adası ile arasındaki alan deniz doldurularak bileştirilmiştir. Günümüzde ulaşım olarak bu alan üzerindeki karayol kullanılmaktadır ve bu yapay dolgu çevredeki doğal sirkülasyonun bozulmasına neden olmuştur.

Doğal ortam potansiyelini belirleyen bir diğer önemli nokta da sahip olduğu iklimsel özelliklerdir. Yıllık ortalama sıcaklığın 16°C olduğu Ayvalık ilçesinde, en soğuk dönemlerde bile aylık ortalama sıcaklık 7°C'nin altına düşmemektedir. Yaz aylarında ortalama sıcaklığın 20°C ve üzerinde olması turizmin gelişmesinde önemli bir etkendir. Ayrıca, yağış değerlerinin yaz aylarında neredeyse yok denecek kadar az olması sahada turizm için elverişli ortam oluştururken, ziraat faaliyerleri açısından da sulamayı ön plana çıkarır.

Şehrin alansal gelişiminde, bu gelişimin yönünü belirlemede, şehrin biçiminde, cadde ve sokak sistemlerinin gelişiminde topografya ve denizin etkisi oldukça fazladır. Şehir, kıyı ile gerisindeki tepeler arasında kalan kesimde kuzeydoğu-güneybatı istikametinde bir yayılış göstermektedir.Günümüzde yaklaşık olarak 36.000 kişilik bir nüfusa sahip olan ilçe, toplamda

16 mahalleden oluşmaktadır. Ayvalık ve aynı zamanda Altınoluk bucağına bağlı toplam 17 köyde yaşayan hemen hemen 27.000 kişiye kırsal nüfus hizmeti vermektedir. Kentsel fonksiyonları açısından çeşitliliğe sahip olan şehirde, iktisadi, idari ve kültürel fonksiyonlar gelişmişlik göstermektedir. İş sahibi olan nüfusun yaklaşık olarak %40'ı hizmet, %25'i ticaret, %17'si sanayi ve geri kalan %18'lik bölümü de tarım sektöründe çalışmaktadır.

Şekil 2.1.1.2. Ayvalık İlçesinin Günümüz Uydu Görüntüsü

Şekil 2.1.1.3. Atatürk Caddesi'nin 1900'lü Yılların Başı ve Günümüzdeki Görüntüsü

2.1.2. Marmaris (Muğla)

Şekil 2.1.2.1. Muğla İli Marmaris İlçesi

Ege Bölgesi'nin güney kısmında Muğla'ya bağlı olan Marmaris ilçesi, özellikle 20.yy sonlarında iklimi ve doğal güzellikleri sayesinde ülkemizin en önemli turizm bölgelerinden biri haline gelmiştir. 1960'lı yıllar öncesinde ana geçim kaynağı süngercilik iken coğrafi özelliklerinin çektiği turistlerin yeni bir gelir kaynağı olması ve turizm yatırımlarının artmasıyla hızlı bir gelişim göstermiş olan hizmet sektörü önemli bir yer almaya başlamıştır. Yazlık evlerle başlayıp pansiyonlarla devam eden kıyı turizmi plansız ve günübirlik uygulamalarla çok hızlı gelişmiş ancak kalıcı olamamıştır. Bütün fiziksel ve coğrafi avantajlarına rağmen kısa bir sürede duraklama ve gerileme dönemine girerek popülaritesini kaybetmiştir.

1950'li yıllarda turistler tek tek de olsa Marmaris'e gelmeye başlamışlardır. Bu zaman diliminde konaklayacak otel, pansiyon, tatil köyü gibi yerler olmadığından ev pansiyonculuğu başlamıştır. Yerel halk evlerini turistlere açmıştır. Turizm sektörün ilk olarak yerel halkın kontrolünde başlamıştır. Bu dönemde yapılaşma henüz başlamamıştır ve yerleşmeler kıyıya yakın olan Marmaris Kalesi çevresindedir. Bununla birlikte Marmaris'in kalan kısmı tarla görünümündedir. 1957 yılında yaşanan Fethiye depremi sonrası yıkılan evlerin yerine ve daha geniş bir alana yeni evler yapılmış ve bu evler konaklama tesisi olarak kullanılmaya başlanmıştır. Emeklilerin de bölgeye gelmesiyle sayfiye evleri de artmış kıyı şeridindeki mekansallaşma büyük bir değişim göstermiştir. İlerleyen yıllarda bölgeye ulaşımın kolaylaşmasıyla gelen turist sayısı da artış göstermiştir. Bu dönemde geçim alternatifi sağlamak için zeytinliklerin Orman Bakanlığı tarafından şahıslara verilmesi planlanırken bu alanları dışarıdan gelen yatırımcılar oldukça ucuza satın almış ve turizm için imara açtırmışlardır. 1964 yılında ilk otelin açılmış ve gelişim bu yönde devam etmiştir. Bu süreçte habitat zarar görmüş, tarım alanları kaybedilmiştir. 1970'li yıllarda bölgede ve çevresinde yapılan kongre, fuar ve toplantılarla Marmaris daha çok tanınmış ve tercih edilmeye başlanmıştır. Özellikle kıyı

şeridindeki arazi kullanımı otellerle birlikte gelişen alışveriş alanları, hediyelik eşya dükkanları ve eğlence merkezleriyle şekillenmiştir. 2000 yılı dolaylarında sahillerde yoğunluk ve bununla birlikte kirlilik çok artmıştır. Sahil şeridinin tamamen dolmasıyla yerleşmeler iç kısımlara doğru gelişmiştir. Ünlü firmaların büyük pay sahibi olmasıyla yerel işletme zayıflamıştır. Tam gelişimin hızlı tamamlanmasıyla tıkanma ve zayıflama dönemi çabuk gelmiştir. Turist sayısı azalmış, işletmeler zarar etmeye başlamış, fiyatlar ucuzlamış ve hizmet kalitesizleşmiştir. Bölgenin yanlış planlanması ve yanlış imarıyla doğal güzelliklere gölge düşürülmüş ve Marmaris eski cazibesini kaybetmiştir.

Marmaris'in bulunduğu alan geçici akarsularla aşınmış tepelik bir alan görünümündedir. Doğal bitki örtüsü kızılçam ve maki olan bölgenin kıyıları girintili çıkıntılıdır ve çok fazla koy ve körfez bulundurur. Kireçtaşı ve ofiyolit etkisiyle bazı kıyılar dik yamaçlar bazılarında daha basık görünümlü yamaçlar bulunur. Dağların doğrultusu, deniz seviyesinin değişimi ve kıyıya uzanan vadiler kıyı tiplerinin oluşmasında etkili olmuştur. Aynı zamanda dikey tektonik hareketler ve faylı kıyılar da farklı kıyı tipleri oluşmasına neden olmuştur. Dalmaç tipi kıyı, rialı kıyı ve alüvyal birikim kıyıları Marmaris'te değişik bir kıyı manzarası oluşturmuştur bu da Marmaris'in doğal güzelliğini arttırmıştır. Bu etkenlerle Marmaris'te yatçılık da önemli bir gelişim göstermiştir. Birçok yatçılık limanıyla bulunmasıyla yatçılık desteklenmiştir.

Akdeniz İkliminin görüldüğü Marmaris'te yıllık ortalama sıcaklık 18.5°C'dir ve en soğuk ay olan ocakta bile ortalama sıcaklık 10°C'nin üzerindedir. Bu durumun oluşmasında denizellik etkilidir. Yazın ise en sıcak ay temmuz olup ortalama sıcaklığı 27,8°C'dir. Yağış rejimi de Akdeniz yağış rejimi olan bölgeye yıllık 1198,2 mm yağış düşer. Bunun %58,8'i kış mevsiminde, %23,1'i sonbahar, %16,7'si ilkbahar, %1,2'si ise yaz mevsimindedir.

1940'lı yıllarda yaklaşık 9000 nüfusa sahip olan bölge özellikle 1990'lı yıllardan sonra nüfusunda büyük bir artış göstermiş ve 2000 yılında yaklaşık 80000 nüfusa ulamıştır. Bu süreçteki nüfus artışının en önemli etkeni gelişen turizm sektörüdür. İş imkanı olarak da görülen turizm sektörüyle nüfus artmış, 2000 yılından sonra sektörün duraklamasıyla nüfus azalma göstermiştir. Bu zaman diliminde yaz aylarında bölgenin nüfusu büyük bir artış göstermiştir. Gelen turist sayısının çoğunu İngiliz ve Almanlar oluşturmaktadır. Turizmin gelişmekte olduğu yıllarda zengin turistler gelirken duraklamaya geçtiği dönemde gelen turistlerin alım gücü düşmüş ve bu da bölge nüfusunun iş yapamamasıyla nüfusun azalmasına sebep olmuştur. 2000 yılı nüfus sayımında, çalışan nüfus 13068 kişiyken bunların 72'si tarım, 1418'i sanayi 11578'i

ise hizmet sektöründedir. Bu da özellikle turizmin bu kıyı yerleşiminde ne kadar büyük bir yer kapladığını gösterir.

Yanlış planlama ve düzenlemelere karşın hala doğal güzelliklere sahip olan Marmaris, ülkemizin en değerli kıyı bölgelerinden biri olmaya devam etmektedir. Yapılacak yenileme ve düzenlemelerle tekrar canlandırılıp popüler bir tatil bölgesi haline getirilebilir.

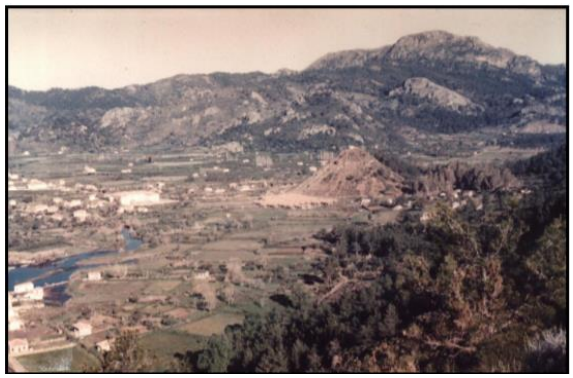

Şekil 2.1.2.2. Marmaris İlçesi 1950-2007 Yılları

2.1.3. Kuşadası (Aydın)

Şekil 2.1.3.1. Aydın İli Kuşadası İlçesi

Ege kıyılarında konumlanan Kuşadası, kuzeyde Doğanbeyli Burnu, güneyde Sisam Adası ile Dilek Yarımadası arasındak büyük bir girinti oluşturan ve kendi ismiyle anılan körfezin merkezindedir. Kuşadası Kenti ise Küçük ve Büyük Menderes Nehirlerinin arasında kalan orta

yükseklikteki bir platonun denize doğru olan uzantısının kuzeyinde kurulmuştur. Antik çağlarda, Anadolu'nun dünyaya açılan önemli liman kentlerinden biridir. Özellikle 1950'li yıllarda tarım, balıkçılık ve ticarete dayalı bir kent kimliği sergileyen küçük bir kasaba duruundayken 1970'li yıllarda bölgede turizm gelişmeye başlamıştır. Bu yıllarda "birinci derece önemli turistik merkez" ve "Turistik Pilot Bölge" ilan edilmiştir. Aynı zamanda, Turizm Bakanlığının bu bölgeye kredi ve yatırımlar bakımından öncelik tanımasıyla, Türkiye'nin önemli turistik bölgelerinden biri haline gelmiştir. Akdeniz iklimi koşulları etkili olan bu bölgede, hem coğrafi konumu hem de iklim özellikleri düşünüldüğünde doğal ve kültürel kaynaklar açısından son derece zengin olduğu görülmektedir. Ancak 1970'lerde gelişmeye başlayan turizm faaliyetleriyle beraber tarım arazilerinin yerini inşaat sektörüne bırakması, verimli arazilerin çoğunun konut ve yazlıklarla doldurumasına neden olmuştur.

Bunun yanı sıra, gelişen turizm faaliyetleri, bölgeyi ekonomik açıdan daha çekici bir hale getirmiş ve yaşanan göçlerle birlikte Kuşadası nüfusu 1970 yıllardan sonra büyük bir artış eğilimi göstermiştir. Nüfus yoğunluğu üç dönemde incelenirse eğer kış dönemine göre artan ara dönemdeki nüfus, yaz aylarında kendini 4.9 katına katlamaktadır. Bu nüfusun özellikle merkezde ve Davutlar ile Güzelçamlı ilçelerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

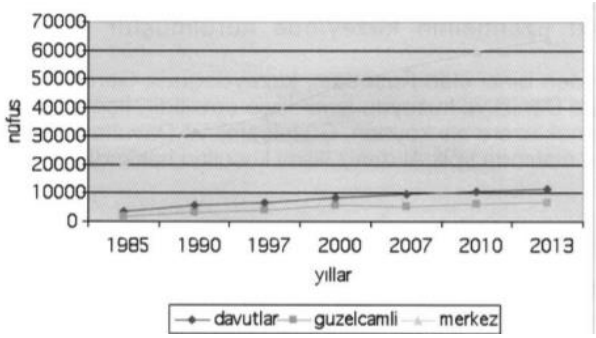

Şekil 2.1.3.2. Kuşadası İlçesi Merkez-Davutlar ve Güzelçamlı Beldelerine Yönelik Nüfus Projeksiyonu

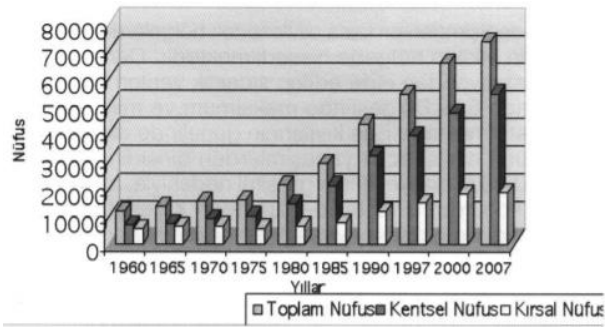

Şekil 2.1.3.3. Kuşadası İlçesi Toplam-Kentsel-Kırsal Nüfus Değişimleri

3. MUĞLA İLİ SEYDİKEMER İLÇESİ ÖRNEĞİ

Seydikemer, Muğla'nın 13 ilçesinden biridir, 12 Kasım 2012'de TBMM'de kabul edilen 6360 sayılı kanun ile Fethiye ilçesinde yer alan Kemer beldesinin ilçeye dönüşmesi ve isminin Seydikemer olarak değişmesi sonucu oluşmuştur.

İlçenin kuzeybatısında, Çameli, kuzeyinde Altınyayla, kuzeydoğusunda Korkuteli ve Elmalı; güneydoğusunda Kaş, güneyinde Akdeniz ve batısında da Fethiye İlçesi yer alır. İlçe, 36º 17′ - 37º 02′ kuzey enlemleri ile 29º 07′ 29º 48′ doğu boylamları arasında, 2028,37 km² yüz ölçüme sahiptir.

Seydikemer İlçesi'nin en yüksek kesimleri kuzeyinde ve doğusunda bulunmaktadır. Kuzeyinde Boncuk Dağları'nın bir devamı olan Kelebekli Dağı, doğusunda Erendağ ile Akdağ dikkat çeken yükseltilerdir. Güneybatı kesimde Almacık Dağı yer almaktadır.

İlçe sahası dağ, plato, ova ve kıyı kesiminden oluşmaktadır. En yüksek yeri doğudaki Akdağlar üzerindeki Uyluk T (3024 m); en alçak yeri ise, güneydeki delta ovası boyunca uzanan kıyı bölgesidir.

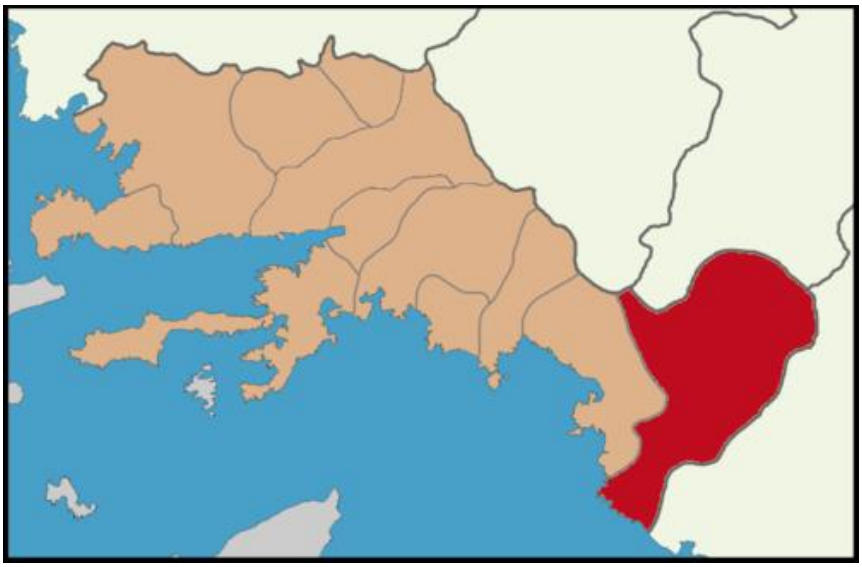

Şekil 3.1.1. Seydikemer İlçesi Konumu

Seydikemer İlçesi sınırları içerisinde geçmişten günümüze birçok uygarlığın izlerine rastlanmaktadır. Bunlar; Lukkalar, Likyalılar, Persler, Atinalılar, Romalılar, Araplar, Bizanslılar, Menteşeoğulları ve Osmanlılar şeklinde sıralanmaktadır.

Seydikemer'in tarihi Likya tarihi ile başlamaktadır. Mellink tarafından Keratos-Semahüyük'te yapılan kazılarda Erken Bronz Çağı iskanı tespit edilmiştir (Akşit,1967:66). Arkeolojik ve filolojik veriler Likya'da M.Ö. 3. bin yılda iskan mevcudiyetini ispatlayacak niteliktedir (Akşit, 1967:67). Kentin tarihi geçmişi Korkut'un bulgularına göre (09.09.2014): günümüzden 11 000 yıl öncesine kadar gitmektedir.

Seydikemer ilçe merkezi olarak bilinen Kemer'in tarihi XIX. yüzyıla kadar dayanır. Daha sonra nahiye merkezi haline dönüşen yerleşme, 1990 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile belediye örgütüne kavuşur. 2012 yılına kadar 28 köyü bünyesinde taşıyan Kemer, 12.11.2012 tarih ve 6360 nolu Bakanlar Kurulu kararı ile ilçe statüsüne kavuşmuştur. Bu kararın 6 Aralık 2012 tarih ve 28 489 sayılı resmi gazetede yayınlanması ile resmiyet kazanmıştır. Bugün 4'ü merkez olmak üzere 61 mahallenin bağlı bulunduğu bir ilçe konumundadır.

Tlos Antik Kenti

Likya Bölgesi, sahip olduğu tarihi ve doğal zenginlikleriyle Anadolu uygarlıkları içerisinde önemli bir konuma sahip. Muğla'nın Seydikemer İlçesi'nin yaklaşık 15 km güney doğusundaki Yaka Köyü sınırları içerisinde kalan Tlos Antik Kenti, Ksanthos Vadisi'nde bulunan önemli Likya kentlerinden biri. Bölgenin en yüksek dağları olan Akdağlar'ın güneybatı eteğinde, üç yanı sarp kayalık düzlükte konuşlanmıştır.

UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'nde yer alan Tlos Antik Kenti, Girmeler Höyük Yerleşimi ve Tavabaşı Mağarası buluntuları bu bölgede yaşayan insanların tarihini şimdilik günümüzden 11 bin yıl öncesine kadar götürmektedir.

Şekil 3.1.2. Tlos Antik Kenti

Saklıkent Milli Parkı

Saklıkent, ilçe merkezinden 14 kilometre içeriye giden devasa bir vadi ve kanyondur. İki dağ arasında oldukça kdar ve yüksektir. Eşen Çayı'nın bir kolu olan Karaçay Deresi'nin aşındırması ile oluşmuştur. Kanyonun yukarı kesimine Tucak Boğazı adı verilir. Bu boğaz içinde eğim kırıklıkları ve dev kazanları oluşturarak, Kayadibi Mahallesi civarında Eşen Çayı vadi tabanına ulaşır (Bozyiğit, 1997:70, Fotoğraf 57, 58). 1980'li yıllarda kanyon Çoban Ekrem tarafından "Saklıkent Kanyonu" olarak adlandırılır. Kanyonun Eşen Vadisi çıkışına yakın kesimlerde bol debili soğuk karstik kaynaklar dikkati çeker. Yaz mevsiminde güneş ışınlarını direk alamayan kanyon içersinde serin bir mikroklima alanı gelenleri büyüler. Su kaynakları ve serin hava çok sayıda yerli ve yabancı turistin buraya gelmesine yol açmaktadır.

Şekil 3.1.3. Saklıkent Milli Parkı

Karadere Plajı

Türkiye'nin önemli plaj sahalarından birisi de Eşen Çayı'nın Akdeniz'e ulaştığı kesimde yer almaktadır. Kumluova Mahallesi'nden 4 km stabilize yol ile ulaşımı sağlanmaktadır. Plaj kalitesi bakımından dünyanın önde gelen plajlarından olmasına karşın henüz hak ettiği yeri alamamıştır. Ancak yerli halkın yaz mevsiminde serinlemek için faydalandığı bir kesimdir. Aynı zamanda plaj sahası Caretta Caretta kablumbağalarının yaşam alanıdır. Caretta Caretta kaplumbağalarının yumurtlama ve üreme dönemi olan mayıs-eylül ayları arasında plaja araç ile girmek yasaktır.

Şekil 3.1.4. Karadere Plajı

Girmeler Kaplıcası

İlçe merkezinin güneyinde Girmeler Mahallesi'nde Girmeler Kaplıcası yer almaktadır. Kuzeydoğu-güneybatı fayın kuzeybatı bloğu alçalmış, güneydoğu bloğu çökmüştür. 66° kuzeydoğuya eğimli fay düzlemi boyunca sıcak su çıkışı gözlenir (Bozyiğit,1997:64). Termal akışkanın sıcaklığı 38°C, kükürt oranının ise yüksekliği dikkat çeker. Bugüne kadar kaplıca olarak kullanıla gelmiştir.

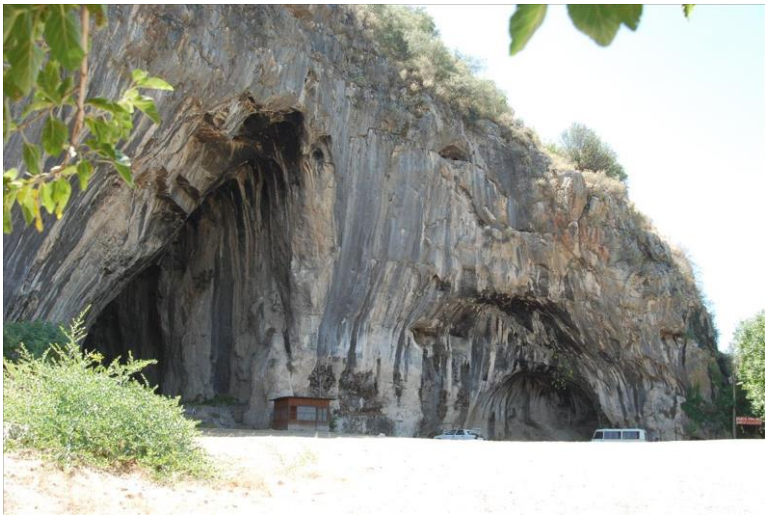

Şekil 3.1.5. Girmeler Kaplıcası

Dodurga (Sidyma Antik Kenti)

Seydikemer Dodurga mahallesi yolundan sapılarak 7 km kadar gidildiğinde, antik Sidyma kenti, şimdiki Dodurga mahallesinin bulunduğu yerde yer almaktadır. Kentin ne zaman kurulduğu hakkında bilgiler bugün elimizde yoktur. Ancak kentin Roma ve Bizans devirlerinde gelişme gösterdiği kalıntılardan anlaşılmaktadır. Kentin akropolünde birkaç sarnıç ve bina kalıntısı olmasına karşılık, akropolün kuzey eteği ve vadideki kalıntılar arasında mermerden yazıtlı bir mezar, bir tapınak, hamam ve birkaç basamağı ancak görülebilen bir tiyatro dikkati çeker. Köyün bulunduğu tarlalar arasında görülen birçok lahit arasında iki heroon görülebilecek eserler arasındadır.

Şekil 3.1.6. Sidyma Antik Kenti

Pınara Antik Kenti

Seydikemer'in Minare Mahallesi'nde bulunan Pınara antik kenti de Unesco Dünya Mirası Geçici Listesi'nde olup, kent ile ilgili tarihi ve epigrafik kayıtlar son derece az olsa da, kentin Xanthos'tan gelme kolonistler tarafından kurulduğu düşünülmektedir. Pınara antik kenti hamam, tiyatro, agora, odeon, kaya mezarları ve iki akropolden oluşmaktadır. Antik kente yaklaşıldığında yukarı akropolün sarp yamacında kayaya oyulmuş yüzlerce kaya mezarı dikkat çeker. Ulaşımın daha kolay sağlandığı aşağı akropolde ise odeon, agora, tapınak gibi yapılar ile pilyeli mezarlar yer almaktadır. Kaya mezarlarının büyük çoğunluğunun konut biçiminde olması Likya Sivil Mimarisi hakkında fikirler vermektedir.Aşağı akropolün geçit vermeyen sarp yamacında, sur duvarı ile desteklenen seyir terası görülür. Surun güneyinde arkasını yamaca dayamış Odeon, önündeki düz alanda agora bulunur. Aşağı akropolün alt kısmındaki su kaynağı kente hayat vermiştir.

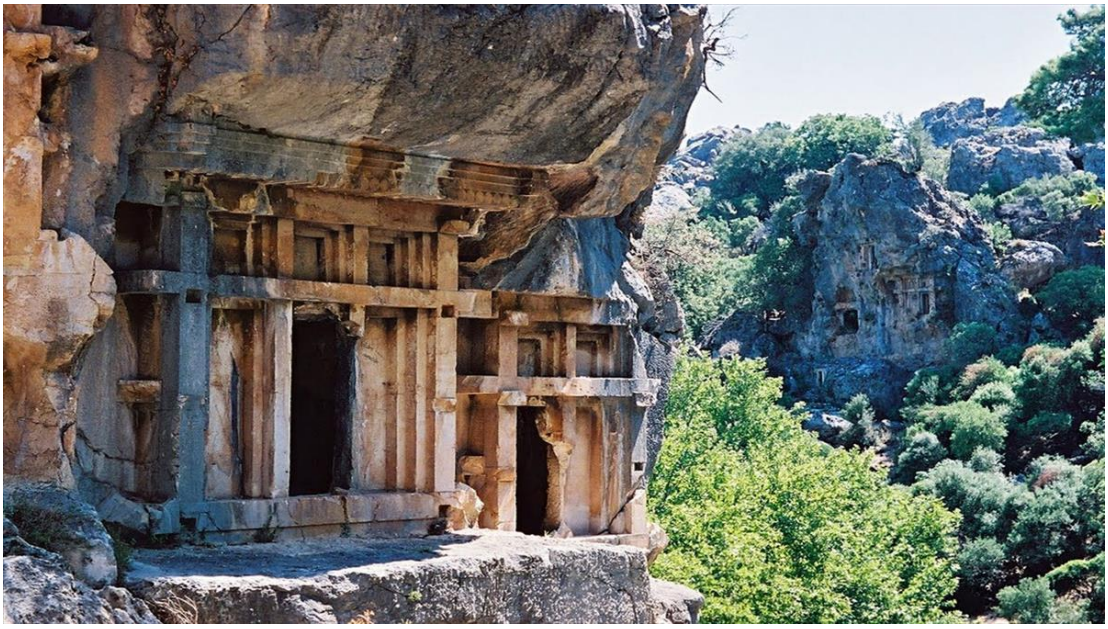

Şekil 3.1.7. Pınara Antik Kenti

Erendağ Kayak Merkezi

Erendağ Kayak Eğitim Merkezi günübirlik kayakçılara hizmet vermektedir. 1650 metre uzunluğunda ki hat üzerindeki tesis günde 800 kişi taşınabilmektedir. 4 km uzunluğundaki yeni kayak pistinin ise, önümüzdeki yıla yetiştirilmesi, ayrıca bu merkeze 100 yataklı bir konaklama tesisinin de yapılacağı belirtilmektedir.

Şekil 3.1.8. Erendağ Kayak Merkezi

KAYNAKÇA

Günbey Şerifoğlu A., ‘Kentsel Değişim ve Kuşadası Örneğinde İrdelemeler’, 2008

Gölbaş A., ‘Yerleşim Yerlerinin Seçiliş Biçimleri: Neolitik Kıyı Yerleşmelerine Bir Bakış’, 2016

Hamamcıoğlu C., ‘Kentlerin Suyolu Girişlerinde Geçmişten Günümüze Yaşanan Aşamalar ve Kentsel Tasarım’, 2005

Kafalı Yılmaz F., ‘Gelişimini Tamamlamış Kıyı Turizmine 163 Marmaris (Muğla) Örneği’, 2008”

Yaman A., ‘Şehir Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Ayvalık’, 2011

http://seydikemer.bel.tr/

http://www.seydikemer.gov.tr